Hjorten – Noregs mest talrike hjortevilt

Forvaltning, kjøt og opplevingar

Hjort

- *Cervus elaphus*, eller *Cervus elaphus atlanticus*
- Får som regel ein kalv – burde vere enkel å halde under kontroll
- Polygame – dei sterkaste dyra i best kondisjon får pare seg
- Vill hjort: sjelden eldre enn 18-20 år
- I Norge døyr dei fleste hjortane for ei kule
- Snittalder for vaksen bukk i Vestland er om lag 4 år, kollene i underkant av 6 år

Antall felte hjort per 10 km² tellende jaktareal. Kommune. 2017/2018*

Kartdata: Kartverket.
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Vestland husar den største hjortebestanden

Kilde: Hjortejakt, Statistisk sentralbyrå

Kilde: Hjortejakt, Statistisk sentralbyrå

Livet tar til

NORSK
HJORTESENTER

NORSK
HJORTESENTER

Ein fjord er ingen hindring

NORSK
HJORTESENTER

NORSK
HJORTESENTER

NORSK
HJORTESENTER

NORSK
HJORTESENTER

Jakt i Noreg

- Om lag 200 000 registrerte jegerar i Noreg
- Om lag 135 000 aktive jegerar, 15 % kvinner
- Jegerar som jaktar hjortevilt: 90 000, 53 00 kun hjort
- Antal gardsbruk i aktiv drift er i overkant av 37 000: (75% lagt ned siste 50 år)

Kilde: Gardsbruk, jordbruksareal og husdyr, Statistisk sentralbyrå

Jakta som ressurs - grunneigarane sit på jaktretten

- Forvaltning: Kva er kvoten og kva får jegerane skyte?
- Overnatting, kost?
- Kjøthandtering/slakteplass?

Jakt som ressurs

- Sentralisering:
  - Stadig fleire jegerar bur i byar
  - Jakt berre få helger i året
  - Marknaden for jakt aukar: Tilrettelegging / utleige
- Stor variasjon i tilbydarar
  - Utleige av terreng, klar deg sjølv
  - Profesjonelle aktørar: Utleige av jaktperiodar, overnatting og mat, guiding, sal av kjøt med tillegg i pris

Jakt som ressurs

- Forvaltninga er i betring (ikkje lenger frie dyr og opp til jegerane å velje)
- Ny viltressurslov og ny hjorteviltstrategi:
  - **Viltforvaltning set artane i sentrum, ikkje jegeren**

- **Ny** viltressurslov:

Kapittel 1 Formål, virkeområde og definisjoner

§ 1 *Formål*

Loven har til formål å sikre en bærekraftig forvaltning av viltet, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares og at dyrevelferden ivaretas. Viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og dyrevelferdsloven.

Innenfor denne ramme kan viltressursene høstes gjennom utøvelse av jakt og fangst, og reguleres gjennom felling og annen håndtering av vilt.

Overleving i naturen med «profesjonelle» jegerar

Tidens Krav

ROVVILT

Den første Tingvoll-gaupa gikk i fella tirsdag, nå sender den posisjonen sin til forskerne

Stipendiat Even Unsgård ved NIBIO Tingvoll med hanngaupa som ble fanget og GPS-merket tirsdag. Foto: NIBIO og NINA

Av Jan Arve Ødegård

I eit økosystem med rovvilt vil klima, predatorar og sjukdommar i større grad ta livet av kalv og ungdyr samt eldre, svekka dyr. Dette sikrar ei robust stamme med høg snittalder, god helse og god produksjon. **Jegerane bør etterlikne måten rovdyra jaktar på** og i liten grad jakte på de sterkaste dyra i sin beste alder.

Skeiv kjønsfordeling og ulikt jakttrykk gjev ulik snittalder

Ungbukk (2-3 år)	14,5 %
Mellombukk (4-7 år)	11,0 %
Voksen bukk (8-12 år)	1,2 %
Returbukk (13+ år)	0,2 %

Jakt - forvaltning etter økologiske prinsipp

- Naturleg kjønsfordeling
- Beskatt unge og gamle dyr
- Sikrar at dyra i sin beste alder går att etter jakta. Det gjev ein robust stamme
- «Survival of the fittest» - dei beste dyra med dei beste eigenskapane får flest avkom og har størst lukke i brunsten

NORSK HJORTESENTER
(c) Johan Trygve Solheim 2022

Vi skyt ikkje dyr i sin beste alder

Men feirar når vi lukkast med jakt på gamle kronhjortar

Jakt som ressurs – forvaltning og utleige

- Prising: Viktig å sette høg pris på dyr som skal vere att i bestanden (vaksne bukkar og koller i sin beste alder)
  - Statsskog: høg fellingsavgift på vaksne dyr og mykje høgare kilopris

- Lågare pris på kalv/ungdyr/gamle dyr
- Alt utanom kjem i tillegg (overnatting, losji, osv)

Viltkjøtt som ressurs for verdiskaping

- Lite hensiktsmessig at kvart jaktvald har eige slakteri
- Jegerane må levere/selge overskotskjøt frå jakta
- Profesjonell handtering og godkjente anlegg
- Distribusjon til kunde: lokalmat, HoReCa, daglegvare
- Pris (ikkje kjedemakt)
- Lokalmat: Ein god historie

Figur 2.3. Felte elg og hjort i Norge 1970–2022. Kilde: Tall fra SSB

Tabell 2.1. *Felte dyr og anslått kjøttvekt fra hjortevilt og husdyr i Norge 2021–22. (Kilde: SSB, Animalia)*

Dyreslag	Felte/slaktede dyr, antall	Kjøttvekt, tonn
Hjort	52 840	2 513
Elg	29 278	3 681
Rådyr	34 670	537
Villrein	5 095	382
Villsvin	365	7
Sum vilt	**122 248**	**7 120**
Svin	1 566 261	135 037
Storfe	300 149	87 802
Sau	1 198 862	24 349
Sum husdyr (eks. fjørfe)	**3 065 272**	**247 188**

Næringsklynge for hjortekjøt

Hjorteklynga:

Strategi - underbygd av prosjekt finanisert av Innovasjon Norge

NORSK
JAKTSENTER

Hjorten er glad i gras…

Avlingstap til hjort

- Om lag 12 prosent avling går tapt i Møre og Romsdal per år
- Stor variasjon (hjorten fordeler seg ikkje likt)

NRK Nyheter Sport Kultur Humor Distrikt Mer

09:12:51 Møre og Romsdal Tips oss! Slik kan du kontakte oss Sjå fjernsynssendinga Høyr radiosendinga Send oss dine sjåarbilde

Jan Bjørge taper over 100.000 kroner til hjorten

Mange bønder slit med at hjorten et opp avlingane som skulle ha gått til dyrefôr. Jan Bjørge Aarset fekk ikkje nok gras til ein einaste rundball då han skulle hauste i fjor.

Marius André Jenssen Stenberg
Journalist

Vi rapporterer frå **Ertvågsøya i Aure**

Publisert 19. mai 2021 kl. 07:48

Artikkelen er mer enn to år gammel.

Viktig å sjå alle sider

- Norsk Hjortesenter snakkar med alle og samarbeider tett med Bondelag, NJFF, grunneigarar, forvaltninga med meir
- Landbruk:

NLR Vest SA

GROVFÔR · 26 NOVEMBER 2021

Har du råd til å fôre på hjorten?

Alt vert dyrare! Det er tøft å vere bonde om dagen; mange bønder uttrykkjer fortviling og sinne over utviklinga i landbruket. Det er sterk prisstiging på varer og tenester, samstundes som bøndene si inntekt ikkje har same utvikling.

NLR Nordvest

Norsk Landbruksrådgiving

Arve Arstein

Rådgjevar økonomi og jordbruk

NLR Vest SA

Figur: Avlingsnivå etter hard hjortebeiting og kostnad dette påfører bonden, som må erstatte tapt avling med kraftfôr og innkjøpt grovfôr.

Reduser hjortestammen!

Kostnaden med ein stor hjortestamme er ikkje så openberr som andre kostnader. Min påstand er difor at mange bønder ikkje er klar over kva dette betyr for driftsresultatet på garden. I ei næring med låg lønsemd er det uhøyrt at hjortestammen skal påføre enkeltbruk store ekstrakostnader. Grunneigarar og forvaltinga må ta grep for å redusere hjortestammen. Det er det einaste tiltaket som verkeleg vil monne!

PT-910 Jordbruksareal i drift og antall søkere

Rapporten viser antall søkere med jordbruksareal og antall dekar jordbruksareal (sum for alle vekstgrupper) som ble drevet aktivt i vekstsesongen.

Datagrunnlaget er sist oppdatert: 12.06.2023

PT-910 2022 Trøndelag

Trøndelag (50)

Last ned tallgrunnlag

Tilbake til fylkesoversikt

Kilde: Landbruksdirektoratet

Kommune	Totalareal	Antall søkere
Flatanger (5049)	9 119	43
Frosta (5036)	23 160	79
Frøya (5014)	7 213	47
Grong (5045)	19 488	50
Heim (5055)	35 389	151
Hitra (5056)	15 194	61
Holtålen (5026)	16 821	69
Høylandet (5046)	20 173	57

Teoretisk reknestykke – kostnadar og inntekter av hjort på Hitra

- 10 000 dekar fulldyrka mark på Hitra * 600 kr tapt grovfor per dekar til hjort = **6 000 000 kr**
- **Aktive bønder (61) dekker kostnaden (100 000 per år), dei største tapar mest**
- Kostnad per hjort:
- 6 000 000 kr : 1200 hjort = **5000** kr per hjort for fri tilgang til fulldyrka mark

Er det inntekter på hjorten?

- Utleige: 5000 kr * 1200 hjort = **6 000 000**
- **Alle grunneigarar deler på inntektene**
- Andre ringverknadar? Overnatting, mat, drikke, drivstoff, positiv helseeffekt, osv: 5000 kr per hjort = **6 000 000**
- **Samfunnet deler på inntektene!**

Netto = 6 000 000

- **Men det er ei lita gruppe som tek alle utgiftene!**
- **Forvaltninga skal finne balansen i dette – kompensere dei som får avlingstap? Avbøtande tiltak? Skape vinn-vinn situasjonar?**

Forvaltninga er i utvikling!

- Byrja med frie løyver, no har ein differensiert mellom kjønn, og til ein viss grad alder – styrer avskytinga i større grad
- Auke i uttak av kalv og ungdyr (som i naturen), jobbar for betre kjønsfordeling i stammen
- Slit enno med å få ei god forvaltning av vaksne dyr som sikrar «økologiske prosessar» og «survival of the fittest»
  - Snittalder på vaksne hanndyr heng og saman med skeiv kjønsbalanse

Foto: Johan Trygve Solheim©
NORSK JOKTESENTER

Litt om utvikling – kroppsvekt og gevir

Gevirbedømming – talfesting av fysisk størrelse, symmetri, utsjånad

Reglene for måling og poengberegning av gevir er artsspesifikke og omfatter mål av gevirets lengde, bredde, volum, stangomkrets, antall takker og regelmessighet, samt generell skjønnhet. Målingen gjøres etter en norm vedtatt av CIC (International Council for Game and Wildlife Conservation). Autoriserte gevirdommere fra NJFF (Norges Jeger- og Fiskerforbund) kan godkjenne en poengsum og tildele medalje.

Bygg kompetanse og flytt fokus!

Litt om utvikling – økologiske gevirpoeng

Mange av dagens medaljegevir ville ikkje ha ikkje kome på pallen dersom alder var del av likninga…

Men korleis skilje mellom ein bukk på 7 og 13 år??

Krev dyktige jegerar som tek forvaltning på alvor!

Du er ikkje bukkjeger før du har skutt returbukk☺

Aldersbestemmelse av hjort

1 år:
Virker slank og højbenet.
Hals tynd og langstrakt, ingen manke.
Fejet i september.
Færdes næsten altid sammen med hinder og kalve

2 - 3 år:
Endnu slank, hals kraftigere men stadig langstrakt.
Der anes manke. Hoved virker spids.
Fejet i slutningen af august.
Færdes ikke længere med hinder og kalve, men ofte i ungdomsklubber.

4 - 6 år:
Virker massiv. Hals tykkere med tydelig manke. Hoved virker mere stump.
Tyngdepunktet rykker frem mod forløbene.
Fejet i begyndelsen af august

7 - 9 år:
Virker meget massiv.
Hals og hoved føres lavt. Manke veludviklet.
Ryg ikke mere vandret men faldende bagud
Fejet i slutningen af juli.

10 + år
Det virker som her ikke er nogen hals.
Kraftig manke.
2/3 af vægten hviler på forløb.
Svajrygget efter skulderen.
Færdes oftest alene.

Alder?

Alder?

Alder?
30.45 inHg
15℃
09/18/2024
06:24PM
CAMERA4

Alder?
VIDEO
NORSK HJORTESENTER

Skeive bestandar gjev høgt jakttrykk på bukkane, og dei har små sjansar til å verte gamle

Før jakt:

Etter jakt:

først i Noreg med kvalitetsnorm

Kvalitetsnormer for uttak og bestand etter jakt

Kvalitetsnormer			
	Dårleg	**Middels**	**God**
Kvalitetsindeksar sett/ skutt hjort			
Gjennomsnittsvekt hannkalvar	23-26kg	26-29kg	> 29kg
Gjennomsnittsvekt hokalvar	21-24kg	24-27kg	> 27kg
Gjennomsnittsvekt fjorkoller	44-47kg	47-50kg	> 50kg
Bestandsindeksar sett hjort			
Sett kalv per kolle	0,55-0,65	0,65-0,75	0,75-0,85
Sett kolle per bukk	1,5-2	1,0-1,5	< 1,0
Sett spissbukk per bukk	> 0,4	0,2 - 0,4	< 0,2
Uttaksindeksar			
Uttaksprosent kalv	35-40%	40-45%	> 45%
Uttaksprosent ungdyr (kalv og fjordyr)	< 65-68,5%	68,5-70%	> 70%
Kalveuttak pr eldre kolle	1:1,5-1:1,75	1:1,75-1:2	> 1:2

Brunst

- Hanndyra investerer «alt» for å pare seg
- Brøler – lett for jegeren å lokalisere
- Brunsttåke – lettare å kome innpå/lokke til seg

Kvifor bør vi auke snittalderen?

Dokumenterte «hanndyreffektar»

- Effekt av brøling → framskunding av brunsttidspunktet hos hjortekoller
- Auka vitalitet (spermkvalitet) → meir hanndyravkom
  - Positiv samanheng mellom vitalitet og gevir-/kroppsstorleik
- Auka hanndyrvekt → meir hanndyravkom
- Auka hanndyralder → meir hanndyravkom

Kvifor bør vi auke snittalderen?

Ungkoller vs. eldre koller som mødre

- **Ungkoller**
- Sein brunst
- Lettare kalvar
- Redusert kalveoverleving

- **Eldre koller**
- Tidleg brunst
- Tyngre kalvar
- Høg kalveoverleving

Gruppeoppgåve

Kan ein leve av verdiskaping basert på hjort?

Du eig ein gard med areal som gjev rett til 35 hjorteløyver

- To grupper:
  - Kva aktivitetar kan gje inntekter til garden?

Kan ein leve av verdiskaping basert på hjort?

- Lag eit budsjett:
  - Kor mykje inntekter kan ein få frå til dømes jaktutleige, kjøtsal med meir?
  - Kva for utgifter får de?
  - Kor mykje kan de ta ut i lønn?
  - Blir det overskot eller underskot?